

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ กำลังเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้คน ในยุคปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุ มากกว่าจิตใจ ทำให้การดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไปจากเดิม ขาดวิถีชีวิตที่มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ดี เด็กและเยาวชนจึงมีปัญหาในการปรับตัวและเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากขึ้น (สุรพล วังสินธุ์, 2531, หน้า 42) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อให้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตนั้นบุคคลจะต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงรอบตัวได้ เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนก็จำเป็นต้องเรียนรู้การปรับตัวในสภาพสังคมใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากสังคมเดิม พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้ เพราะ เด็กในช่วงอายุ 3-6 ปี เป็นวัยที่มีลักษณะเด่น ดังที่ เพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่า เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางสนใจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว อยากรู้อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบผู้อื่น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้ จะแสดงอารมณ์ต่างๆ อย่างเปิดเผย ฟรอยด์ (Freud) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์ รอบตัว โดยประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะ 5 ปีแรกมี ความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะจะเป็น พื้นฐานของบุคลิกภาพเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ (วาโร เฟ็งส์วาศ์, 2542, หน้า 46)

ดังนั้นความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อพัฒนาทัศนคติและลักษณะนิสัยของเด็กจากการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงามและ รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ที่ไมใช่คนในครอบครัวของเด็ก (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521, หน้า 5) โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในเรื่อง การปรับตัวของเด็ก พฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียน การสอนอันนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ

คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 5) ถือว่า "การเล่น" เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีโอกาสที่จะอธิบายถึงการแสดงออกของตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว บุคคลในวงการต่าง ๆ ได้แก่ นักจิตวิทยา นักการศึกษาและแพทย์ต่าง ก็ยอมรับความสำคัญของการเล่นว่ามีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อชีวิตเด็ก เฟรโอบเอล (Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ผู้ได้รับการยกย่องเป็น "บิดาแห่งการอนุบาล" ได้ให้ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย มี 3 ประการ ประการที่สำคัญคือ การเล่น ที่เป็นทั้งหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาเด็ก เพราะการเล่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นกิจกรรมที่บริสุทธิ์ และเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมสำหรับเด็ก (เยาเวา เดชะคุปต์, 2542, หน้า 17) การเล่นเป็นการเรียนรู้ตั้งคมอย่างหนึ่ง ซึ่งเด็กวัย 4-6 ปี ควรได้รับประสบการณ์ การเล่นกับเพื่อนเพื่อเรียนรู้การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน การรอคอย และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามสมควร อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และกติกาต่างๆ (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2535, หน้า 6) เด็กปฐมวัยควรจะได้เรียนรู้ระเบียบวินัยต่างๆ โดยการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2527, หน้า 53) เพราะเด็กจะได้ใช้การเล่นเป็นสื่อในการปรับตัวเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความอบอุ่น มั่นคง เป็นสุข มีโอกาสตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็กปฐมวัย (ทัศนา แก้วพลอย, 2535, หน้า 2) และการเล่นของเด็กนี้เอง มิลลาร์ (Millar) กล่าวว่า จะช่วยทำให้เด็กคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (ทัศนา แก้วพลอย, 2535, หน้า 2 อ้างอิงจาก Millar, 1968) การให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ เด็กจะพยายามปรับตัวเข้าหากันเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์ คือยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย เป็นประสบการณ์ตรงที่让孩子มีโอกาสนสัมผัสกับวัตถุสิ่งของ เด็กและผู้ใหญ่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมในแต่ละวันให้จัดในรูปแบบของกิจกรรมผ่านการเล่น เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ซึ่งจะพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ผ่านการเล่นจะพัฒนาในด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมได้อย่างมาก

จากนโยบายปฏิรูปการศึกษา ที่มุ่งเน้น การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ได้กำหนดนโยบายให้แก่โรงเรียนในสังกัด จำนวน 316 โรงเรียน ให้สามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์เป็นไปตาม

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ครูผู้สอน ผู้ปกครองของโรงเรียนบ้านห้วยกะปิ เกี่ยวกับลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ซึ่งต้องการให้เกิดขึ้นในเด็กระดับปฐมวัย ผลการสัมภาษณ์พบว่าครูและผู้ปกครอง ต้องการให้ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยจัดประสบการณ์ที่ เสริมสร้างลักษณะนิสัยในด้านระเบียบวินัยมากที่สุด โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตามกฎ ข้อตกลงของโรงเรียน พฤติกรรมด้านการเก็บของเข้าที่ และ พฤติกรรมด้านการเข้าแถว

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เสริมสร้างระเบียบวินัย ให้กับเด็กปฐมวัยในขณะนี้ ยังไม่มีการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ในเรื่องการเสริมสร้างระเบียบวินัยโดยผ่านกิจกรรมการเล่นสร้างสรรค์ เล่นเสรี และเล่นกลางแจ้ง มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทาง ทางเลือก สำหรับครู ผู้บริหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. จากการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างระเบียบวินัยโดยผ่านกิจกรรมการเล่น ซึ่งครูผู้สอนในระดับปฐมวัยสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้เสริมสร้างระเบียบวินัยให้กับเด็กได้
2. การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ จะทำให้เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมมีระเบียบวินัยสูงขึ้น ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสังคม ในเด็กปฐมวัย
3. ผลของการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ระดับปฐมวัยได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าใจถึงการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยให้กับเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวนทั้งสิ้น 120 คน

ของโรงเรียนบ้านห้วยกะปิ สปอ.เมืองชลบุรี สปจ.ชลบุรี

นียมศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย-หญิง ระดับอายุ 4-5 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ สปอ.เมืองชลบุรี สปจ.ชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545
2. รูปแบบการจัดประสบการณ์ หมายถึง ต้นแบบการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งได้มาโดยการยึดแนวของกระบวนการสร้างค่านิยม และผลงานวิจัยที่พบว่า เป็นวิธีการที่เสริมสร้างระเบียบวินัยเด็กในระดับปฐมวัยได้ดี โดยใช้กิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ มีระเบียบวินัยตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 2.1 กิจกรรมสร้างสรรค์
- 2.2 กิจกรรมเสรี
- 2.3 กิจกรรมกลางแจ้ง

3. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การกระทำที่บุคคลสามารถบังคับ ควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่ สังคมกำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านระเบียบวินัยไว้ดังนี้

- 3.1 การปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงในการทำกิจกรรม
 - 3.1.1 การปฏิบัติตามข้อตกลงในระหว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ
 - 3.1.2 การปฏิบัติตามกฎ กติกา การเล่นที่ตั้งไว้
- 3.2 การเก็บของเข้าที่
 - 3.2.1 การเก็บสิ่งของและอุปกรณ์เข้าที่เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จ
 - 3.2.2 การเก็บผลงานของตนเอง ได้ถูกที่
- 3.3 การเข้าแถว
 - 3.3.1 การเข้าแถวตามลำดับก่อน – หลัง ไม่แซงกัน
 - 3.3.2 การเข้าแถวรอคอยปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระเบียบ
 - 3.3.3 การเดินแถวเรียงตามลำดับคนข้างหน้า